

COSIV

Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání aktuální výzvy a příležitosti

Klára Šimáčková Laurenčíková

Principy inkluzivního vzdělávání

- Na každém dítěti záleží
- Každé dítě si zaslouží zažívat úspěch a radost z učení
- Každé dítě má právo na individuální přístup a adresnou podporu
- Každé dítě se potřebuje cítit přijímané a v bezpečí
- Každé dítě potřebuje vnímat samo sebe jako plnohodnotnou součást společnosti
- Každé dítě má právo na naplnění svého vzdělávacího potenciálu a objevení svých jedinečných talentů
- Žádné dvě děti nejsou stejné

Co není inkluzivní vzdělávání

- Vzdělávací systém zaměřený dominantně na výkon, vnější motivaci a srovnávání jedněch s druhými
- Násilné, okamžité a totální přemístění všech dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol bez vytvoření nezbytných podmínek
- Pouhá „fyzická“ přítomnost dětí se SVP v běžných školách bez zajištění jejich individuálních potřeb

Cíle inkluzivního vzdělávání

1. Umožnit všem dětem dosažení jejich vzdělávacího maxima při současném respektování jejich individuálních potřeb
 2. Umožnit v co největší možné míře všem dětem čerpat zkušenosti ze soužití v heterogenní vrstevnické skupině
- Těchto cílů lze uspokojivě dosáhnout pouze za vytvoření nezbytných podmínek
 - na úrovni systému (legislativa, financování, příprava pedagogů, poradenský systém)
 - na úrovni školy (proměna klimatu školy, včasná diagnostika vzdělávacích potřeb, diferenciací vzdělávacích cílů, sledování individuálního pokroku každého žáka, orientace na komunitu)

Mýty o inkluzivním vzdělávání

- Přítomnost žáků se SVP zhorší výkony celé třídy (výzkumy zaměřené na tuto oblast **neprokázaly statisticky významnou souvislost mezi přítomností žáků se SVP ve třídě a výkony žáků**, např. Dyson, 2004 in Vaďurová, Pančocha 2010). Institut výzkumu IV
- V heterogenní - pestré žákovské skupině není možné naplnit vzdělávací potřeby žáků se SVP, všichni na tom budou trpět - (např. Buckley, 2006 - **žáci s Downovým syndromem předčili své vrstevníky ve speciálních školách o 2 - 3 roky** v oblasti osvojeného učiva i expresivní řeči, v ČR se touto problematikou zabývali např. Kratochvílová, Havel, Filová, 2011) MUNI
- Dobře učit lze jen v homogenní třídě - země s nejlepšími vzdělávacími výsledky, jsou státy s **nejmenší mírou segregace ve vzdělávání**. Kvalita a rovné podmínky jdou ruku v ruce.
- Odborníci ze speciálního školství již nebudou žádaní - v zemích, které se aktivně vydaly na cestu IV naopak **vzrostla poptávka po službách speciálních pedagogů**, část odborných kapacit speciálních škol se postupně nasměřovala na pomoc školám hlavního vzdělávacího proudu

Důvody pro rozvoj IV

Legislativní

- 1992 - **Národní plán vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením**, jehož cílem je zlepšování podmínek a kvality života osob se zdravotním postižením a jejich integrace do společnosti ve všech oblastech života - včetně vzdělávání.
- 2001 - **Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR** - dokument strategické povahy nastínil principy v oblasti vzdělávání žáků se SVP - začlenění do škol hlavního vzdělávacího proudu
- **Přijetí proinkluzivně nastaveného školského zákona** - zásada nediskriminace a zohledňování potřeb jednotlivce (§ 2), plnění povinné školní docházky ve spádové škole (§ 36)
- 2007 - **Rozsudek ESLP ve věci D. H. a ostatní proti ČR 2007** - poprvé pojmenován princip nepřímé diskriminace a poprvé bylo poukázáno na systémovou diskriminaci (neoprávněné umístování romských dětí do základních škol praktických a jejich vzdělávání podle přílohy LMP)
- 2009 - **Ratifikace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením v roce 2009** (součástí českého právního řádu od r. 2010), článek 24: Stát se zavazuje k vytvoření systému inkluzivního vzdělávání na všech úrovních vzdělávací soustavy
- 2009 - **Přijetí antidiskriminačního zákona**
- 2014 - **Strategie rozvoje vzdělávání 2020** (IV jedna z klíčových strategických priorit)
- Společné vzdělávání je přirozený trend: od roku 2006 se zdesetinásobil podíl dětí se sluchovým postižením v běžných třídách, víc než zdvojnásobil podíl dětí s těžkým zrakovým postižením a ztrojnásobil počet dětí s mentálním postižením v běžných třídách (běžná škola byla první volba rodičů dětí s postižením)

Důvody pro rozvoj IV

Etické

- Není eticky nikterak ospravedlnitelné, že **právo na rovné šance ve vzdělávání** (stejně jako právo na vzdělávání ve spádové škole) deklaruje v naší právní úpravě, avšak realita tomu v mnoha případech neodpovídá
- Není etické, aby pro mnoho dětí **neexistovala možnost skutečné volby** a vzdělávání mimo hlavní vzdělávací proud byla systémem nucená - jediná varianta
- Není etické, aby v 21.století stále poměrně **početná skupina dětí zažívala ve školách ústrky různého druhu kvůli své odlišnosti** (zdravotní, odlišný mateřský jazyk, odlišná sexuální orientace apod.)
- Není etické, aby se stále poměrně významná část dětí setkávala s **nepřijetím do spádové školy** z důvodu potřeby vyšší míry podpory, či aby jejich docházka byla v některých případech podmiňována platbou rodičů za služby asistenta pedagoga, či za jiné formy podpory (kazuistiky - platformy „Rodiče za inkluzi“)
- V období docházky do MŠ a ZŠ dochází k **socializaci jedince do společnosti** - vytváří si představu o normalitě společnosti, jsou-li děti v tomto období vzdělávány odděleně, neosvojí si kompetence potřebné pro budoucí společné plnohodnotné soužití
- Společné vzdělávání je jedním z nejefektivnějších nástrojů pro **utváření společenské soudržnosti a prevence diskriminace**

Důvody pro rozvoj IV

Ekonomické

- Tvrzení, že IV je drahé je podle dostupných dat ekonomicky nesmyslné. Výsledky studie PISSA (vedoucí studie Andreas Schleicher) jednoznačně dokládají, že žáci ze **srovnatelně znevýhodněného prostředí dosahují velmi rozdílných vzdělávacích výsledků v závislosti na tom, jakou školu navštěvují**).
- Ve skutečnosti je neudržitelný současný model, kdy z obavy před vstupními náklady každoročně vynakládáme obrovské prostředky na **sanaci důsledků segregovaného vzdělávání** (sociální vyloučení, nízká uplatnitelnost na trhu práce osob se sociálním i zdravotním znevýhodněním, či zdravotním postižením)
- **Vysoká míra nezaměstnanosti** např. právě skupiny osob se ZP je významně spojena s absencí přímé osobní zkušenosti nehandicapovaných s handicapovanými v průběhu vlastního vzdělávání (vysoká míra předsudečných postojů na straně zaměstnavatelů, nízká úroveň osvojení potřebných sociálních kompetencí na obou stranách apod.)

Krátkodobý a střednědobý horizont

Krátkodobý horizont

- **Komunikace potřebných informací ke všem klíčovým aktérům** - běžné školy, základní školy praktické, základní školy speciální, zřizovatelé, rodiče (plánované kroky: legislativa, financování podpůrných opatření - předpokládané náklady, změny v poradenském segmentu - nutné vypracovat jednotnou metodiku pro posuzování potřebné míry podpory ve vzdělávání a stanovení stupňů podpůrných opatření, metodická podpora pedagogů - DVPP šité na míru, mentoring, školní supervize)
- Novela ŠZ deklaruje **právo na zajištění podpůrných opatření všem dětem se SVP** bez ohledu na to, zda se vzdělávají v běžné či speciální škole. Vzniklý **katalog podpůrných opatření** - UPOL, ČVT, ASPC, ČOSIV je potřeba dopracovat o návazná podpůrná opatření pro žáky se specifickými poruchami učení a chování.

Střednědobý horizont

- Optikou inkluze řešit přípravu budoucích pedagogů
- Pracovat na kvalitní odborné podpoře pedagogů v praxi (pedagogický mentoring, podpora managementu škol, rozvoj školních poradenských pracovišť)
- Ve spolupráci s MPSV a MZ řešit návaznost zdravotních a psychosociálních služeb - „škola v síti služeb“
- Posilovat sociální roli škol - legislativní zakotvení pozice školního sociálního pracovníka
- Podporovat Výzkum v oblasti IV
- Pracovat s příklady dobré praxe (ZŠ Truhlářská P1, ZŠ Vratislavova P2, ZŠ Karlovy Vary Nový Sadov, ZŠ Deblín, ZŠ Poběžovice apod.)

COSIV

Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání

Děkuji za pozornost.

klara.laurencikova@cosiv.cz